

Co określa wydajność?

Na wydajność bezpośredni wpływ mają następujące czynniki: jakość siły roboczej; jakość maszyn i innych urządzeń; efektywność, z jaką wykorzystywane są zasoby; warunki prowadzenia interesu (biznesu).

Jakość siły roboczej. O wydajności decyduje w dużej mierze wykształcenie pracowników. Dobrze wykształceni pracownicy z wysokimi kwalifikacjami wykonują swoje zadania bardziej wydajnie, niż pracownicy niewykwalifikowani lub słabo wykształceni. W dawnych czasach wystarczała tylko znajomość fachu. Od dobrego kowala, czy tkacza nie wymagano umiejętności czytania i pisania. Obecnie zmiany technologiczne sprawiają, że oprócz wiedzy fachowej z danej dziedziny, potrzebna jest także wiedza ogólna, która pomaga doskonalić lub zmieniać swoje kwalifikacje. Dlatego też relatywnie wzrasta wartość pracowników z wykształceniem ogólnym, a spada - pracowników z wąskim wykształceniem zawodowym. Szczególną rolę odgrywa znajomość języków obcych. W Polsce ich nieznanostwo jest powszechna i dotyczy w dużym stopniu również osób z wyższym wykształceniem. Nawet doskonały w swoim fachu lekarz czy inżynier, może okazać się mało wydajny, gdy towarzyszyć mu stale musi tłumacz. Wydajność pracy można podnieść: poprawiając poziom nauczania w szkołach; zwiększając dostępność kursów i szkoleń dla pracujących. Innym składnikiem wydajności jest entuzjazm, z jakim zatrudnieni podchodzą do swoich obowiązków. Pracownicy, którzy lubią swoją pracę i uważają, iż zapewnia im ona szacunek i uznanie, będą produkowali wydajniej, niż ci, którym brak motywacji do pracy.

Jakość maszyn i wyposażenia kapitałowego. Powszechnie uważa się, że nowocześniejsze maszyny to najlepszy sposób na szybkie i skuteczne zwiększenie wydajności. Wzrost wydajności pracy wynikający z wysiłku ludzkiego jest bowiem powolny. Nowe **technologie** - zmiany wynikające z korzystania z nowych maszyn i metod produkcji - mogą stać się dla firmy podstawą do zwiększenia wydajności. Na przykład, rozwój mikrokomputerów oraz ich zastosowanie w firmach przyczyniły się do istotnego wzrostu wydajności. Aby wykorzystywać wydajnie maszyny, producenci muszą również stosować **podział pracy**. Polega on na dzieleniu dużych, złożonych zadań na serię mniejszych tak, by każdy pracownik mógł się stać ekspertem w swojej pracy. Poprzez ograniczanie zakresu produkcji, firmy i regiony geograficzne stają się ekspertami w swoich dziedzinach, co pozwala na obniżkę kosztów, a niższe koszty produkcji powodują spadek cen albo wzrost zysków. Negatywną cechą specjalizacji jest uzależnienie przedsiębiorstwa czy kraju od dostaw z innych przedsiębiorstw lub krajów, co w pewnych sytuacjach (strajk, wojna) może spowodować zakłócenia w produkcji. Innego rodzaju niebezpieczeństwem wynikającym ze specjalizacji jest uzależnienie od jednego rynku zbytu. W takiej sytuacji odbiorca może dyktować niekorzystne warunki, może też zrezygnować z zakupów. Problem ten wystąpił w wielu polskich przedsiębiorstwach sprzedających większość lub nawet całość swojej produkcji do byłego ZSRR.

Specjalizacja ma podobny wpływ na narody. Podnosi ona poziom naszego życia, jednocześnie uzależniając nas od siebie.

Efektywność wykorzystania zasobów. Czynniki produkcji można ze sobą łączyć na wiele, bardziej i mniej wydajnych, sposobów. Odpowiednie połączenie zasobów wpłynie na wzrost

wydajności. Decyzje, co do sposobów łączenia czynników produkcji leżą w gestii menedżerów.

W procesie produkcji zarząd firmy odpowiedzialny jest np. za zdobycie niezbędnego kapitału (w formie maszyn, narzędzi i wyposażenia). Kierownictwo musi również zatrudnić i przeszkolić pracowników firmy oraz motywować ich do wykonywania pracy. Innymi słowy, należy wykorzystać zarówno kapitał, jak i siłę roboczą, aby maksymalizować wydajność.

W jaki sposób osiąga się ten cel? Pokażemy to na przykładzie przemysłu samochodowego. W 1913 r. Henry Ford wprowadził nową metodę wytwarzania słynnego samochodu ford T. Wcześniej pracownicy wraz z narzędziami przemieszczali się z miejsca na miejsce, aby wykonywać swoje zadania w procesie budowania samochodu. Jeden zbyt wolno pracujący robotnik hamował pracę wszystkich innych. Ford wprowadził więc **taśmę montażową**, która doprowadzała samochód do pracownika na taśmie przenośnika. Każdy pracownik musiał zakończyć przydzieloną mu czynność, zanim samochód opuścił jego stanowisko. Jeśli robotnik nie mógł ukończyć swojej pracy w wymaganym czasie, jego zadanie było modyfikowane, był on poddawany przeszkoleniu lub zwalniany z pracy.

Innym sposobem na zwiększenie produktywności jest włączenie pracowników do procesu przygotowywania i ulepszania produkcji. Posiadanie udziałów w firmie i udział w zyskach to kolejne metody motywowania pracowników, stosowane w wielu firmach. Doświadczenia wykazały, że pracownicy, którzy mają swój udział w sukcesie firmy, pracują lepiej, ponieważ sami osiągają korzyści, gdy produktywność wzrasta.

Warunki prowadzenia biznesu. Warunki prowadzenia interesów są, ogólnie rzecz biorąc, czasami bardzo dobre, a niekiedy są one niekorzystne. Te okresowe wznioły i upadki w gospodarce, określane mianem cyklu koniunkturalnego, mają wpływ na wydajność. W okresie słabej koniunktury sklepy sprzedają mniej towarów, zmniejszają też stan zapasów, to z kolei powoduje spadek zamówień w fabrykach, a te zaś zmuszone są do ograniczenia produkcji.

Chociaż firmy mogą zredukować stan zapasów i poziom produkcji w dowolnym momencie, to pracowników zwalniana niechętnie. Niektóre z nich obawiają się, że jeśli sytuacja uległaby nagłej poprawie, firma zostałaby bez doświadczonych pracowników. Inne firmy obawiają się wpływu, jaki zwolnienia miałyby na pracowników i ich rodziny. W innych jeszcze przypadkach ograniczenia narzucone przez państwo i związki zawodowe nie pozwalają pracodawcom na tak szybkie zwolnienia, jakie ich zdaniem byłyby pożądane.

Bez względu na powód utrzymywania nie zmienionego, lub niedostatecznie obniżonego, mimo recesji poziomu zatrudnienia, prowadzi ono do zmniejszonej wydajności pracy na jednego pracownika lub, ujmując to w inny sposób, do spadku produktywności.

W okresie poprawy koniunktury gospodarczej produkcja rośnie, występuje wtedy sytuacja odwrotna, bowiem na ogół wzrost produkcji wyprzedza znacznie wzrost zatrudnienia, co oznacza wzrost wydajności.

Wpływy na wydajność ma również **infrastruktura**, a więc system telekomunikacyjny, drogi, instalacje energetyczne, gazowe i wodno-kanalizacyjne, sieć banków itd.